

VAKIF KÜLTÜR VARLIĞININ KORUNMASI, YAŞATILMASI VE BU AMAÇLA MALİ KAYNAK SAĞLANMASI

Erol YURDAKUL

O smanlı İmparatorluğunda devlet hizmetleri ile vakıf hizmetleri birbirine çok sıkı ilişkilerle bağlanmıştı. Hatta denilebilir ki bu iki hizmet bazen birbirine geçebiliyordu. Şehir ve kasabaların suları, kabris-tanlar, köprüler, sağlık hizmetleri, eğitim ve öğretim, sosyal yardım gibi bugün belediyelerin, özel idarelerin ve devletin çalışma sahaları ve görevleri arasına girmiş olan birçok işler uzun asırlar vakıflar tarafından yapılmıştır. Çok geniş ve değişik sahalarda hizmet veren vakfın asıl amacı, insan kişilik ve hayatının korunması ve geliştirilmesi, insanların hayatta karşılaştıkları maddi ve manevi zorlukların kolaylaştırılması, yaşamın güzelleştirilmesi, insan onurunun ve toplumsal düzenin her türlü tehlike ve sarsıntılardan korunması olmuştur.

Bu maksatla vakıf yoluyla camiler, mescitler, medreseler, kaleler, kervansaraylar, köprüler, spor sahaları (Okmeydanı gibi), çeşmeler, sebiller, su yolları ve maksemeler, mektepler, kütüphaneler, hamamlar, darüş-şifalar, hanlar, tekkeler, imaretler, bedesten ve arastalar, şadırvanlar, namazgahlar, türbeler gibi dini veya sosyal binalar meydana getirilmiş ve bunların büyük bir kısmı zamanla tarihi ve mimari açıdan değerli birer kültür varlığı haline gelmişlerdir.¹

Vakıf kültür varlıkları; kişilerle olan ilişkileri, günlük yaşantı içindeki yerleri, kullanılma değerleri ve daha birçok özellikleriyle insanların bu konuyla ilgilenmelerini olağan hale getirmiştir. Gösterilen ilgi, verilen değer ve koruma gerekliliği birbirine bağlı olarak geliştiğinde "vakıf kültür varlıklarının bakımı, onarımı ve korunması" işi belirli programlarla yürütülmesi gereken ve son yıllarda üzerinde en fazla durulan önemli olaylardan biri haline gelmiştir. Bu eserlerin bakım ve onarımları için yurdumuzdaki bazı müesseselerin konuya ciddiyle eğilmeleri, turizm sektöründe konunun öneminin anlaşılması, restorasyonla ilgili eğitimin başlatılması ile bu tarihi, sosyal ve dini kültür zenginliklerimizin pek çoğu harap ve terk edilmiş bir durumdan kurtararak eski hallerine getirilmeğe başlanmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan ve İslam Hukukuna göre tanzim edilmiş 26.798 vakfiyeden² Türkçeye çevrilmiş olan bazıları üzerinde yapılan etütlerde vakıf binaların koruma, onarım ve bakımları için emredici kayıtlar bulunduğu görülmektedir. Vakıflarda amaç, kamu hizmetleri için yapılmış olan tesisin uzun yıllar devam edebilmesi olduğuna göre bu hizmetlerin yerine getirileceği binaların korunmaları da vâkıfın en önemli arzusudur. Bu bakımdan vakfiyelerde tesisin gelir kaynakları etraflı şekilde anlatıldıktan sonra gelirlerin sarfına, vakfın nitelik ve amacına, yönetim ve işleyiş şekline ait esaslar arasına binaların devamlı onarım ve bakımını öngören şartlar da konmuştur. Vakfiyelere konulan bu şartlar ve şartların değişmezliği için alınan tedbirler sayesinde vakıf malı taşınmaz eserlerin pek çoğu orijinal özelliklerinin bir kısmını kaybetmeler dahi zamanımıza kadar gelebilmişler, vakıf malı olmayanlar ise sahipsizlik sebebiyle yeteri kadar korunamadığından ortadan kaldırılmışlardır.³

Ülkemizde bulunan ve Anadolu Selçukluları devrinden itibaren kurulmuş olan vakıflara ait vakfiyelerdeki vakfedilen binaların onarımı ve korunması ile ilgili şartların bulunuşu, bu binaların devamlı olarak kullanılabilmesi için erken devirden itibaren tedbirlerin alındığına işaret etmektedir. XIII. yüzyıl vakfiyelerinde konu çok genel bir tutumla ele alınmış ve sadece vakıf gelininin öncelikle gerekli onarımların yapılması için sarfedile-

1. Ateş, İ. Bayram, S., Özsoy, Ü. "Son On Yılda Vakıflar 1980-1990" s.10
2. "Cumhuriyetin 50. nci Yılında Vakıflar" s.176.
3. Mumcu, A., "Eski Eserler Hukuku ve Türkiye", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: XXVI, sayı 3-4, Ankara 1969, s.66,67.

ceği şarta bağlanmıştır.⁴ Daha sonraki XIV-XV ve XVI. asırlarda düzenlenen vakfiyelerde ise bu genel şartın yanısıra tamirleri yapacak kişiler hakkında da bilgi verilmeğe başlanmıştır.⁵ 1479 tarihli Fatih Sultan Mehmed vakfiyesinden itibaren ise adeta bir uzmanlaşmağa gidilerek mimarlarla birlikte kurşuncu, su yolcu, lağımçı, taşçı, camcı gibi diğer sanatkarların da daimi kadroya alınacağı, usta ve çırak sayılarının arttığı göze çarpmaktadır.⁶

Burada bir soru akla gelmektedir. Vakfın onarım ile ilgili olarak vakfiyeye koyduğu bu şartlara nasıl uyulduğu ve tamirat için ayrılan paranın yerinde kullanılıp kullanılmadığıdır. Kurulan tesisin devam etmesi ve konulan şartlara göre usulünce idare edilmesini sağlamak için vakfiyenin sonuna eklenen dua, beddua, manevi özendirme ve korkutmalar vakfiyeye konulan şartlara uyulmasını bir dereceye kadar güvence altına almış bulunuyordu. Ayrıca; İslâm Hukukundaki vakıflarla ilgili hükümler ve devletin nazır ve kadıların yürüttüğü denetleme bunu destekliyordu. Hukuki şartlara göre vakıf binaların onarılması gerekirse ve vakfın geliri bunu karşılamaya yeterliyken mütevellî bu tamirden kaçınırsa zorlanır, tamir etmemekte ısrar ederse azledilip yerine başkası tayin edilirdi.⁷

Vakıf binaların kuruluşlarından itibaren geçirdikleri onarımlar; kadı sicilleri, maliye ve mühimme defterleri, divan hükümleri, yıllık muhasebe blançoları ile benzeri arşiv vesikalardan izlenebilir. Bu vesikalarda vakıf binaların onarımlarına yapılan masraflar, kullanılan malzemenin çeşidi, miktarı ve fiyatları ile işçi ücretleri hakkında bilgi edinmek mümkün olmaktadır. Meselâ; 1490 M. yılına ait blançolarda çeşitli imaretlerdeki alışveriş ve diğer masraflar için harcanan yıllık paranın dağılımını gösteren listeye onarım harcamaları da ilâve edilmiştir. Buradan Fatih İmaretindeki yıllık masrafın %2,2'si, Eyüp Türbesinde %5,5'i, Beyazıt I. İmaretinde % 19,2'si, Edirne Beyazıt II. İmaretinde ise % 4'ünün onarım masrafları için harcandığı göze çarpmaktadır.⁸

Görüldüğü gibi hem vakfiyelerde hem de Kadı sicilleri ve yıllık blançolardaki tamirlere ait vesikalarda vakıf binaların korunmasını ve bakımını sağlamak amacıyla tedbir alındığı ve tamiratların titizlikle yapıldığı anlaşılmaktadır. Vakfiyelere konan onarımla ilgili şartların vakıf malı taşınmazların devamlı bakım ve tamirinde önemli bir etken olduğu, vakıf teşkilâtında ihmallerin ve suistimallerin fazlaştığı XIX. yüzyıla kadar vakfiyelerdeki bu şartlara, vakfın gelirleri nisbetinde uyularak gerekli tamirlerin yapıldığı ve bu sebeple de vakıf malı binaların daha iyi korundukları söylenebilir.⁹

Osmanlı Vakıfları 1826 M. tarihinde Evkaf-ı Humâyun Nezareti kuruluncaya kadar nazır ve mütevellîleri tarafından idare edilmiştir. Ancak; Merkezi idarenin suistimallere meydan vermemek için teftiş ve denetleme vazifesini yerine getirmek istemesine rağmen bilhassa son gerileme asırlarında bir taraftan yapılan büyük suistimaller ve diğer taraftan imparatorluk hudutlarının devamlı gerilemesi sonucunda, vakıf gelirinde büyük bir azalmanın meydana geldiği ve bu yüzden birçok dinî ve sosyal görevlerin lâıkiyle yerine getirilemeyecek bazı vakıf abidenin harap olduğu yazılı kaynaklarda mevcuttur. Bir süre Evkaf Nazırlığında bulunan **Netâyic-ül-Vukûât**'ın yazarı Mustafa Paşa, Evkaf Nezaretinin kuruluş sebeplerini ve bunun sonuçlarını çok açık bir şekilde anlatmıştır.¹⁰ Mustafa Paşa'ya göre "XIX ncu asır başlarında İstanbul şehrindeki arazi ve emlakın hemen hemen tamamı vakıf haline gelmiştir. Bütün alım satım işleri vakıf mütevellîleriyle, cabi yani tahsildarların elinde kaldığından tasarruf işlerinde büyük bir karışıklık hasıl olmuştu. Sadriazamların, Şeyhülislâmların, Darüssüade ağalarının nezaretlerine İstanbul, Galata, Üsküdar ve Eyüp kadılarının ve daha sonra kaptan paşa ile yeniçeri ağalarının, sekbanbaşı ve bostancıbaşların v.s. nezaretleri de ilave edilerek İstanbul'da birbirinden bağımsız birçok vakıf nezaretleri kurulmuş bulunuyordu. Bu durumun doğurduğu birçok suistimaller karşısında vakıflar idaresi merkezileştirilerek Evkaf Nezareti kurulmuş ve bahsedilen nezaretler yavaş yavaş bu idareye katılmıştır. Fakat buna rağmen umulan yarar sağlanamamış ilk büyük kötülük II. Mahmut vakıflarının gelir bulmak için "gedik" denilen usul meydana getirilerek hem vakfa, hem de diğer emlak sahiplerinin tasarruf haklarına zarar verilmiştir. İkinci kötülük, vakıf alım satımından alınan ferağ ve intikâl harçlarıyla, vakıflarına tekrar dönen akarların kiralama değerinin yarısının vakıf hazinesine kesilmesidir. Güya bu suretle vakıfların tamiri için lâzım gelen para yavaş yavaş biriktirilecekti. Lâkin, bir yandan yeni kurulan Evkaf teşkilâtındaki gereksiz yere geniş kadrolaşmanın büyük masraflara sebep olması, diğer yandan dışardan birçok insana maaş bağlanması ve yeni açılan tekkelere gereksiz yere para harcanmasıyla yeni yapılaşmadan beklenen yarar elde edilememiştir. Onarımı gereken vakıfların defterlerinde birikmiş paraları olduğu halde bu paralar başka yerlere sarfedildiğinden binayı tamire imkân yoktu. Evkaf Nezareti bu sebeple yine aynı yazarın ifadesine göre, vakıfların koruyucusu olacak yerde yıkıcısı olmuştur.¹¹ Tanzimat devresinde ise

4. Çetintaş, S., **Sivas Darüşşifası**, İstanbul 1953, s.44-45; Cevdet M., Sivas Darüşşifası ve Tercümesi, **Vakıflar Dergisi I**, Ankara 1938, s.35-39; Turan, O., Selçuk Devri Vakfiyeleri, Celâlettin Karatay Vakıfları ve Vakfiyeleri, **Belleten** 1948, sayı 45, s.51.
5. Uzunçarşılı, İ.H., İbrahim Beyin Karaman İmaretî Vakfiyesi, **Belleten** 1939, sayı I, s.56-127; Uzunçarşılı, İ.H., Niğde'de Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi, **Vakıflar Dergisi II**, Ankara 1942, s.45-60; Ayverdi, E.H., **Osmanlı Mimarîsinin İlk Devri**, İstanbul 1966, s.63.
6. **Fatih Sultan Mehmed II. Vakfiyesi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara 1938, s.263,264
7. Berki, A.H. **Vakıflar**, İstanbul 1941, s.240.
8. Barkan, Ö.L., İmaret Sitelerinin Kuruluşu ve İşleyişi, **İ.Ü. İktisat Fakültesi Dergisi**, Cilt 23, Sayı 1-2, s.291.
9. Bakırer, Ö., Vakfiyelerde Binaların Tamirâtı ile İlgili Şartlar ve Bunlara Uyulması, **Vakıflar Dergisi X.**, Ankara 1973 s.126
10. Köprülü, F., Vakıf Müessesesi, **Vakıflar Dergisi II**, İstanbul 1942, s.29.
11. Köprülü, F., **ibid**, s.30.

memleket idaresi ve Osmanlı Devletinin hukuk sistemi hakkında bilgisiz bazı devlet adamları tarafından idare edilen Evkaf Nezaretinin geliri büsbütün perişan bir hale gelmiştir. İşte, Osmanlı vakıflarının tabi olduğu idari sistem ve vakıfların durumu ikinci meşrutiyetin ilanı olan 1908 tarihine kadar bu haldedir. Meşrutiyet devrinde bu konuda kısmen yürürlüğe konulan bazı düzeltmeler dahi bir işe yaramamış, Cumhuriyetin başlangıcında Şer'iye ve Vakıflar Bakanlığı ismini alan bu kuruluş 3.3.1340 tarih ve 429 sayılı kanunla kaldırılarak Başbakanlığa bağlı bir Genel Müdürlük haline getirilmiş ve 5 Haziran 1935'de yayınlanan 2762 sayılı Vakıflar Kanunu ile de bugünkü Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilânından sonra da vakıf mallara yapılan tecavüzler az da olsa devam etmiştir. Bunlardan bir kısmını şöyle özetleyebiliriz:

1. Çok harap durumdaki vakıf binalarını satanlara satış bedeli üzerinden beyiye (Satımlık) adı altında verilen ikramiye o tarihlerdeki bazı kötü niyetli vakıf elemanlarının istihasını kabartmış; bu arada han, hamam, arasta, dükkan, medrese, tekke ve hatta türbe gibi pek çok vakıf eser kadro harici edilerek elden çıkarılmıştır.

2. Birçok vakıf malı vakıfların iradesi haricinde başka kuruluşlara devredilmiştir. Mesela; 1341 yılı bütçe kanunu ile vakıf okullar ve medreseler ile bunlara ait arsaların tamamı Milli Eğitim Bakanlığına, 831 sayılı kanunla vakıf suları ve sularla ilgili tesisler ve 1580 sayılı kanunla da vakıf mezarlıkları ve hazireler mahalli belediyelere bırakılmıştır.¹²

3. 15.6.1945 tarih ve 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ile vakıf arazisinin tamamı toprak dağıtımı için kamulaştırılmıştır. Bu kanuna göre 1951-1960 yılları arasında toprak komisyonlarınca kamulaştırılarak dağıtılan vakıf arazisi 478.477.162 dönümdür.¹³

4. Vakıflara yapılan müdahaleler bunlarla da kalmamış 25.6.1973 tarih ve 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu gereğince mülhak ve mazbut vakıflara ait olup zeytinlikler hariç olmak üzere yine bütün vakıf arazinin dağıtımına tabi olabileceği kabul edilmiştir.¹⁴

5. İstanbul-Kasımpaşa'da Okmeydanı adıyla anılan Sultan Mehmed Han vakfından 1.100 dönümlük arsa Cumhuriyetten önce başlayıp evvelâ göçmenler sonra da gecekonducular tarafından işgale uğramış ve bu bölgeye 10.000 den fazla gecekonducu inşa edilmiştir.¹⁵

6. İstanbul-Zeytinburnu'nda Bezm-i Alem Valide Sultan Vakfına ait 700 dönüm arazi de gecekonducuların işgali altındadır.

Bütün bunlara rağmen Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bugün yapmış olduğu çeşitli hayrî ve sosyal hizmetler de az değildir. Vaktimiz az olduğu için bunlardan da satır başlarıyla bahsetmek zannederim yerinde olacaktır:

1. Çeşitli illerdeki imaretlerden en az 5000 civarındaki yoksul vatandaşa günde bir öğün sıcak yemek verilmektedir.

2. Muhtaç ve âmalara para yardımları yapılmaktadır.

3. Bezm-i Alem Valide Sultan Vakfından Gureba Hastanesi'nde fakir ve gariplere ücretsiz bakım ve tedavi imkânı sağlanmaktadır.

4. Orta Öğrenim Öğrenci Yurtlarında 10.000 civarında fakir öğrenci barındırılmaktadır.

5. Vakıf kökenli eski eserlerin tespit, tescil ve onarımları yapılmaktadır.

Yurdumuzda bulunan tarihi kültür varlıklarımızın % 75-80 kadarı vakıf kökenli olup mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne aittir. Bu kültür varlıkları Türk Toplumunun gelişim tarihini gösteren belgeler olarak insanlık tarihine ve gelecek nesillere sağlıklı bir biçimde ulaşabilmeleri için bakım ve korumaya ihtiyaç göstermektedir. Hızlı kentleşme, zamanın yıkıcı etkisi, hayır sahiplerinin güzelleştirme ve yenileme tutkuları gibi sebepler söz konusu kültür varlıklarını gittikçe hızlanan bir tahribat ve yokolma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu sosyal ve hayır müesseselerinin devamlılığı için vaktiyle çok büyük gelir kaynakları bırakılmıştır. Her eser için zamanında bırakılan mali kaynağın % 1'ini temin etme imkânı olsa yeni kaynaklar aramaya ihtiyaç yoktur.

Yukarıda sıralanan işleri yapmak için Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün mevcut belli başlı gelir kaynakları şunlardır:

1. Kira gelirleri,

2. 903 sayılı Kanunla yeni vakıfların denetim payı,

3. İştirak ve işletmelerinden elde ettiği gelirler,

4. 7044 sayılı kanuna göre Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilmiş vakıf kökenli eski eserlerin tamir ve bakımlarını yapmak üzere her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine konan tahsisat,

5. 1989 yılında kabul edilen petrol tüketim vergisinin yüzde yarımı nisbetindeki kaynaklardır.¹⁶

12. Güner, H., **Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri**, Ankara 1976, s.22

13. Aksoy, S., **Toprak Reformunun Hukukî Esasları**, Ankara 1964, s.142.

14. Güner, H., **ibid.**, s.16.

15. Güner, H., Vakıf İşletmeleri, **Vakıflar Dergisi XI**, Ankara 1976, s.41.

16. Macun, Ş., **VII. Vakıf Haftası Kitabı** 5-7 Aralık 1989, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1990, s.12

7044 Sayılı Kanuna göre eski eserleri onarmak için yıllık bütçelere konulan ve hükümetlerin imkân ve insafına bırakılan hazine yardımlarıyla 1989 yılında kabul edilen Petrol Tüketim Vergisi'nin yüzde yarısını gibi kaynaklarla Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde tescilli 7600'ün¹⁷ üzerindeki eski eseri korumak fevkalâde zordur. Görevliler bu kültürel mirası korumak gibi milli bir görevle karşı karşıyadır. Ama bütçe imkânları ile onların korunamadığı yapılan bütün samimi çalışmalara, gayretlere rağmen yeteri kadar korunamadığı ortadadır. Bunun için yeni gelir kaynaklarına ihtiyaç vardır.

Mevcut malî kaynaklardan düzeltilmesi icap edenlerle birlikte yeni kaynaklar:

1. Vakıf malların kiraya verilmek suretiyle işletilmesi sonucu elde edilen paralar vakıfların klâsik gelir kaynaklarından en önemlisidir. Bugünkü enflasyon ortamında bütün kira akitlerinin yeniden gözden geçirilerek kontratları bitiminde hepsinin cari enflasyon oranlarına göre artırılmaları,

2. Vakıflara ait taşınmazların büyük bir kısmını halen boş ve gelir getirmeyen arsalar teşkil etmektedir. Bu arsaların hemen hemen pek çoğu buldukları yerin en güzel mevkiinde bulunmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü bunları kendi kaynakları ile değerlendirememektedir. Genel Müdürlük saklanması yarar umduğu fakat vakfının mali durumu el vermediği için halen üzerine inşaat yapamadığı bu tür arsaları boş tutmayıp ya doğrudan doğruya arsa olarak belli bir süre için kiraya vermeli veya bu arsalara yap, işlet sonra makul bir zaman içinde vakfına devretmek kayıt ve şartıyla özel ya da tüzel kişilere vermeli,

3. Özel veya tüzel kişiler tarafından işgâl edilmiş vakıf araziler ve binalar tespit edilerek derhal icara bağlanmalı, bilâhare çeşitli kanunlara göre bunların tahliyesi cihetine gidilerek yeniden değerlendirilmelidir,

4. Vakıf işletmelerinden Aydın ve Ayvalık Zeytinlikleri İşletme Müdürlüklerinin yeniden organizasyonu gerektiği kanatindeyim. Çünkü; bu işletmelerin elinde çok büyük zeytinlikler bulunmaktadır. Otobüsle Balıkesir'den Ayvalık'a giden bir yolcu Havran, Edremit, Burhaniye'den geçerken kilometrelerce süren bu vakıf zeytinliklerin önünden geçer. Ege Bölgesinde 8-9 dönüm zeytinliğe sahip olan bir vatandaşımız o köyün zenginlerinden sayıldığına göre kilometrekarelerce zeytinliği olan bu işletmelerin kârlılık ilkesine göre çalıştırılmaları gerekmektedir,

5. Muhtelif şehirlerimizde bulunan ama özellikle Eminönü ve Beyazıt havalisindeki vakıf hanların restore edilerek günün ihtiyacına cevap verecek ticaret hanları haline getirilmesi ve kira ücretlerinin yeniden belirlenmesi gereklidir. Meselâ; Kapalı Çarşının bazı bölümlerinde bir metrekaşe alanının değeri 1 - 1,5 milyar lira, aylık kira değeri ise 100 - 150 milyon lira iken, 150 ila 500 metre ilerdeki hanlar yöresinde 40-50.000 metrekaşelik alan bakımsız halde durmaktadır (Buradaki Kürkçüler Hanı, Büyük Valide Han, Büyük Yeni Han, Vezir Hanı veya diğerlerinden pek çoğu vakıf kökenlidir). Bunlardan halen vakıf malı olanların restore edilmesi, vakıf kökenli olup şu anda şahıs malı olanların ise 7463 sayılı kanuna göre restore ettirilmesi için mal sahiplerinin zorlanması, belli bir zaman içinde restore edilmeyenlerin ise istimlâki cihetine gidilmesi,

6. Belediyeler, özel idareler veya diğer bakanlıklara intikal etmiş ve 7044 sayılı Kanuna göre hâla Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne tescilli yapılmamış bazı eserlerin intikalinin yapılarak restore edilmesi ve kiraya verilmesi (Bunlardan hemen akla gelen; Vakıf sular ve tesislerinin devri sırasında İstanbul Belediyesine devredilmiş ve halen onun tasarrufunda olan, Fatih Sultan Mehmed'in Mevlâna Safiyüddin oğlu İbrahim Paşa'ya temlik ettiği ve onun da Samsun Vezirköprü ilçesinde inşa ettirdiği imaretine vakfeylediği İpekçiler Çarşısı olarak da anılan Sultan Ahmet'teki Binbirdirek Sarnıcı¹⁸ ile Kültür Bakanlığına geçmiş olduğunu tahmin ettiğimiz Alanya Kalesindeki Bedesten ve etrafında bulunan arasta dükkanlarını sayabiliriz).

7. Birkaç gün evvel Vakıflar Bankasına ait bir şubenin vitrininde bankanın mevduatlarının 31 trilyona yükseldiğine ait bir afiş gözüme çarptı. Bu bankanın sermayesinin % 55 mazbut, % 20'si mülhak olmak üzere sermayesinin % 75'i Vakıflara aittir.¹⁹ 31 trilyon mevduat hiç işletilmeden kasaya konsa buna verilecek yıllık faiz, cari fiyatlara göre net % 66'dan 20 trilyon lira tutmaktadır. Bu faizden binde bir nisbetinde (yani bir milyon lirada bin lira gibi çok cüzi) bir para kesilebilse 20 milyar liradan fazla bir meblağ bu bankada açılabilir. Bu işlem bütün bankalara da uygulanabilse bankalardaki tahmini 500 trilyon liralık mevduatın faizi yaklaşık 330 trilyon, bunun da binde biri 330 milyar lira olacaktır. Ayrıca bu para taze para olup fon kurulduğu günden itibaren kullanılmaya hazırdır. Ancak; bu bir fikir olup konu üzerinde araştırmalar yapılarak olabilirliği kanıtlandığı takdirde gerekli çalışmaların yapılması arzumuzdur.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakıfların ellerindeki serveti tedbirli ve basiretli bir tüccar gibi iş sahalarına dağıtıp bugünkü anlamıyla iktisadi teşebbüslere girdiği takdirde hem vakfedenlerin vakıflarında güttükleri arzularını yerine getirmiş olacak hem de gerekli ekonomik ferahlığa erecektir. Ancak bu yolda faaliyete geçilmeden önce milli ekonomiye uygun ve aynı zamanda vakıflara büyük gelir sağlayacak alanların neler olabileceği konusunda gerekli araştırmalar yaptırılarak özellikle kalkınma plânında öngörülen teşvikli alanlardaki mal ve hizmet üretimine de yer verilmelidir.

17. Ateş, İ.- Bayram, S.- Özsoy, Ü., *ibid*, s. 19.

18. Yurdakul, E., Tacüddin İbrahim Paşa'nın Vakıfları ile Vakfın Merzifon'da İnşa Ettirdiği Hana Bitişik Mescidinde Yapılan Restorasyon Çalışmaları, **VIII. Türk Tarih Kongresi**, cilt:III, Ankara 1983, s.1622.

19. Ateş, İ.- Bayram, S., Özsoy, Ü., *ibid*, s.19.